

ІВАН МУРАВЕЙКА

На вайне і не такое бывае (Подзвіг катá Марціна)

А зараз, дзеткі, я вам раскажу пра катá-франтавіка́. Так, так, франтавіка. Я яго не выдумаў, ён быў на самай справе.

Быў месяц май. На нашым участку фронта панавáў спакой — ні мы, ні фашысты не атакава́лі. Перастрэлка, вядома, вялася — аўтаматы і кулямёты, мінамёты і гарматы часам падава́лі свой голас. А ў той дзень стаяла цішыня.

Надышоў абед. Я сядзеў ля бліндажа́ і апетытна еў прасяную кашу з мясам. Бачу — за некалькі крокаў ад мяне сядзіць худы чорны кот і з зайздрасцю глядзіць на мой кацялок. Не цяжка было зразумець — галодны. За нямецкай лініяй абароны віднелася невялікая вёска. З яе кот і прыбег. Адкуль жа яшчэ? Мабыць, спачатку заглянуў на нямецкую кухню, але яго прагналі, і ён накіраваўся да нас. Я паклаў на траву лыжку кашы і кавалачак мяса — кот накінуўся на яду, нібы на жывую мыш.

Наеўся і лёг на бліндаж, задрамаў. Раптам недалёка разарвалася варожая міна, потым — другая, трэцяя. Кот усхапіўся і імгненна залез на самую верхавіну бярозы, якая ўзвышалася ля бліндажа.

— Захацеў паглядзець, адкуль міны ляцяць, — засмяліся салдаты.

Зноў настала цішыня. Кот злез з бярозы і па-
бег да нямецкіх акопаў.

— Пайшоў у атаку.

Пра ката́ мы хутка забыліся, а ён пра нас — не. На наступны дзень, таксама ў час абеду, ён з’явіўся перад маімі вачыма. Я зноў яго сытна накарміў, а ён зноў улёгся на бліндажы. Немцы не стралялі, і Марцін — так я назваў свайго новага баявога таварыша — спаў спакойна і моцна. Я ўспомніў: «Захацеў паглядзець, адкуль міны ляцяць», і ў маёй галаве зашавялілася цікавая задумка. Карацей кажучы, напісаў алоўкам на паперцы такія словы: «Дарагі таварыш! Пера-

дай свайму катú наступныя да́ныя: дзе стаяць фашысцкія гарматы і мінамёты. Сяржант Перапечка». Дастаў з рэчавага мяшка бінт і прышыў да яго баявое заданне невядомаму патрыёту. Потым разбудзіў Марціна і забінтаваў яму «параненую» шыю. «Бяжы да свайго гаспадара», — падштурхнуў катá.

Пафантазіруйце, як будучь развівацца падзеі далей. Ці прынясе кот Марцін каштоўныя звесткі байцам? Ці сустрэне сяржант Перапечка гаспадара катá?

Прызнацца, я не спадзяваўся, што хтосьці прачытае маю запіску і выканае заданне. Калі назаўтра Марцін прыбег да нас падсілкава́цца, то на яго шыі бінту не было. Мы ўсе захваляваліся: а што, калі «паранены» кот зацікавіў ворага?

Марцін паабедаў, адпачыў і пабег дадому.

Наступнага дня мы чакалі з нецярпеннем. Прынеслі абед, але ніхто не дакрануўся да ежы: усе глядзелі ў бок вёскі.

— Бяжыць!

— Бяжыць!

На шыі ў Марціна бялеў бінт. Разбінтавалі і прачыталі: «Мінамёты стаяць за могілкамі. Ля кароўніка — пяць гармат. Віця».

А праз некалькі дзён мы пачалі наступленне. Вёску ўзялі з ходу: дапамаглі знаёмы Марцін і невядомы Віця. Калі наша рота праходзіла праз вёску, я заглядаў у кожны двор, спадзеючыся ўбачыць храбрых памочнікаў. Для перадапошняй хаты стаяў рыжагаловы хлапчук гадоў дзесяцідванаццаці з чорным катом на руках.

— Марцін! — паклікаў я.

Рота спынілася, а кот саскочыў з хлапчуковых рук і пабег да мяне.

— А ты — Віця? — звярнуўся да хлопчыка камандзір роты.

— Ага...

— Шчыры дзякуй табе ад камандавання. І твайму Марціну.

Камандзір дастаў з павозкі бохан хлеба і бляшанку тушонкі. Аддаў Віці.

Прайшло ўжо шмат гадоў, а я помню неверагодны вьіпадак з франтавога жыцця.

1. Калі адбываюцца падзеі, апісаныя ў гэтым апавяданні?
2. Хто расказвае ў творы: пісьменнік ці яго герой? Пацвердзіце сваю думку радкамі з тэксту.
3. Пра якіх дзейных асоб апавядае пісьменнік? Што вы даведаліся пра сяржанта Перапечку? Хлопчыка Віцю? Ката Марціна?
4. Падрабязна перакажыце ўрывак пра тое, як з дапамогай ката сяржант Перапечка здабыў важныя даныя.
5. Як камандзір аддзячыў храбрым памочнікам?
6. Вызначце асноўную думку апавядання.
7. Разгледзьце ілюстрацыі (с. 90 і 92). Суаднясіце іх з тэкстам: прачытайце ўрыўкі, якія праілюстраваны. Які з малюнкаў адпавядае двум эпізодам з апавядання? Чаму?

Творчае заданне

Пашукайце ў інтэрнэце інфармацыю пра ўдзел жывёл у падзеях Вялікай Айчыннай вайны. Раскажыце яе сваім аднакласнікам.

Абрыс — пакрывала для стала; настольнік.
Борзда — хутка.

Грэх — тут: заганны, ганебны ўчынак;
учынак, які выклікае асуджэнне.

Схамянуцца — раптам успомніць пра што-небудзь.